

บทบาทของเทศบาลตำบลบางพลีกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี
THE ROLE OF BANG PHLI SUBDISTRICT MUNICIPALITY IN MANAGING CULTURAL
TOURISM OF THE BANG PHLI ANCIENT MARKET COMMUNITY

¹พงศธร ฤทธิบุญ Pongnared Kishboon ²ณัชพล นิลนพคุณ Natchapon Nilnopkhun

^{1, 2}มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author E-mail: tle_momo@hotmail.com

Article Received: June 09, 2026. Revised: September 27, 2026. Accepted: September 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ของเทศบาลตำบลบางพลีที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และชาวชุมชนตลาดโบราณบางพลี ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของเทศบาลตำบลบางพลีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อใช้ตลาดโบราณเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 2) วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี มีความโดดเด่นจากการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 150 ปี โดยมีจุดดึงดูดสำคัญคือ สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำ อาหารพื้นเมือง ประเพณีรับบัว และวัดบางพลีใหญ่ใน (หลวงพ่โต) 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการระบบขนส่งสาธารณะเชื่อมต่อในช่วงเทศกาล รวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภคภายในตลาดให้มีความปลอดภัยและทันสมัย เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: บทบาท, เทศบาล, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ชุมชนตลาดโบราณบางพลี

Abstract

This qualitative research aimed to: 1) study the roles and functions of the Bang Phli Subdistrict Municipality in the cultural tourism management of the Bang Phli Ancient Market community; 2) study the way of life, culture, and cultural tourism attractions of the Bang Phli

Ancient Market community; and 3) study development guidelines for the cultural tourism management of the Bang Phli Ancient Market community. The study selected 18 key informants through purposive sampling, including local administrators, community leaders, local wisdom scholars, and residents of the Bang Phli Ancient Market community. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions, analyzed using content analysis, and presented through descriptive analysis.

The research findings were as follows: 1) The role of the Bang Phli Subdistrict Municipality in cultural tourism management is crucial in formulating policies and development plans. It emphasizes the participatory process from all sectors-public, private, and the community-using the ancient market as a center for cultural preservation and driving the local economy. 2) The way of life and culture of the Bang Phli Ancient Market community are distinguished by a blend of Thai-Chinese cultures with a history spanning over 150 years. The main attractions include the waterfront wooden row-house architecture, local cuisine, the Rap Bua (Lotus Receiving) Festival, and Wat Bang Phli Yai Nai (Luang Pho To). 3) Guidelines for cultural tourism management development should focus on improving facilities and managing connecting public transportation systems during festival seasons, as well as developing internal utilities within the market to ensure safety and modernization, thereby creating sustainability for the tourist attraction.

Keywords: Role, Municipality, Cultural Tourism Management, Bang Phli Ancient Market Community

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมาย มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทั้งในด้านของทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สร้างความประทับใจในเรื่องของความงาม ความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนมีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา อันแสดงถึงอารยธรรม ความเจริญของท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งความมีไมตรีจิตของคนไทยที่ทำให้คนต่างชาติประทับใจ และรู้สึกอบอุ่นมีความสุข เมื่อได้มาเที่ยวที่ประเทศไทย เมืองไทยจึงกลายเป็นจุดท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (พจนา บุญคุ้ม, 2550)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยในปี 2562 สร้างรายได้คิดเป็น 12% ของ GDP และไทยเป็นจุดหมายหลักของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก การเติบโตของอุตสาหกรรมนี้ช่วย

สร้างงาน กระจายรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งปรับสมดุลตลาด ลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาตลาดใดตลาดหนึ่ง พร้อมส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น โดยเน้นการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ทุกกลุ่ม ทุกวัย และทุกสไตล์ ภายใต้แนวคิด “Amazing ไทยเท เมืองไทยสวยทุกที่ เททุกสไตล์” เพื่อขยายฐานนักท่องเที่ยวและสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แม้จะไม่ถูกใช้สิ้นเปลืองเหมือนอุตสาหกรรมการผลิต แต่ก็สามารถเชื่อมโยงได้หากขาดการดูแล ดังนั้น การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อรักษาอารยธรรมและความรุ่งเรืองของชาติให้คงอยู่ต่อไป (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2547) โดยวัฒนธรรมไทยเป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตและการพัฒนาสังคมไทย สะท้อนถึงความเจริญหรือเสื่อมของประเทศ ผ่านรูปแบบต่างๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปะ วัฒนธรรมยังเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีของชาติ ซึ่งมีความหลากหลายและได้รับการสืบสานมายาวนาน ประเทศไทยจึงมีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาประเทศผ่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในรูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อไป

ปัจจุบันการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและยั่งยืนนอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นการแสดงถึงความภูมิใจของประเทศ ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพื่อเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่า และสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีต่อขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

จังหวัดสมุทรปราการเป็นเป้าหมายหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศด้วยศักยภาพในการท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น สถานตากอากาศบางปู ฟาร์มจระเข้และสวนสัตว์สมุทรปราการ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น พระสมุทรเจดีย์ ป้อมพระจุลจอมเกล้า พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ เมืองโบราณ ตลาดโบราณบางพลี และแหล่งท่องเที่ยวทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์พระประแดง งานประเพณีรับบัว โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 3 ทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นที่รู้จักในด้านการท่องเที่ยวนอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ เป็นเมืองที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร สะดวกในการเดินทางไป-กลับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร และนักท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรปราการเอง นักท่องเที่ยวเป็นชาวไทยประมาณร้อยละ 90 ส่วนชาวต่างประเทศประมาณร้อยละ 10 มีส่วนแบ่งนักท่องเที่ยวร้อยละ 2 ของประเทศ (คณะทำงานประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดเบญจบุรพาสุวรรณภูมิ, 2546)

ปัจจุบันภาครัฐได้จัดแผนการพัฒนากองทัพเรือในลักษณะการรวมกลุ่มเขตการท้องที่ขึ้นโดยจังหวัดสมุทรปราการได้รวมกลุ่มกับจังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว เรียกว่ากลุ่มจังหวัดเบญจบุรพาสุวรรณภูมิ คือการรวมกลุ่มของทั้งทั้งภาครัฐและเอกชน 2 เป็นแนวทางการส่งเสริมการท้องที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและในยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพเรือสมุทรปราการยังกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการท้องที่ให้เป็นแหล่งท้องที่ที่มีคุณภาพเชิงนิเวศที่ใกล้เคียงเมืองหลวง (สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ, 2547)

ตลาดโบราณบางพลี ก่อนที่จะก่อตั้งเป็นชุมชนตลาดริมคลองสำโรง ในอดีตบริเวณพื้นที่ดังกล่าวและพื้นที่โดยรอบเคยเป็นพื้นที่นาของคนไทยมาก่อนและมีบ้านเรือนปลูกอยู่ห่างๆ กันออกไปตามริมคันนา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนจีน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนจีนแต้จิ๋ว และกลุ่มคนจีนไหหลำ ซึ่งสามารถประมาณได้ว่าตรงกับ พ.ศ. 2400 การก่อตั้งชุมชนนั้นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะแรกเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2400 สันนิษฐานว่าอยู่บริเวณตลาดศรีโสภณ ระยะที่ 2 อยู่บริเวณตลาดใหม่ และระยะที่ 3 มีการสร้างบ้านเรือนตั้งแต่บริเวณปากคลองบัวคลี่เรื่อยมาถึงเขตวัดบางพลีใหญ่ การก่อสร้างชุมชนในช่วงระยะเวลาติดต่อกันถึง 3 ช่วงระยะเวลานี้ทำให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความรุ่งเรืองมากในระยะเวลาต่อมา และถูกจัดให้เป็นพื้นที่สำหรับการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารทางเรือจากภาคตะวันออกชายฝั่งทะเลสู่กรุงเทพมหานครซึ่งด้านอาคารสถาปัตยกรรมของชุมชนนั้นส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพเดิมเหมือนตอนแรกสร้าง โดยเฉพาะอาคารบ้านเรือนของชุมชนที่ยังคงมีลักษณะเป็นเรือนไม้ปลูกติดกันเป็นห้องแถวตามแนวชายฝั่งขนานกับคลองสำโรง มุ่งด้วยหลังคากระเบื้องว่าว และใช้ประตูบานเฟี้ยม ชุมชนตลาดโบราณบางพลีเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของประชากร 2 กลุ่ม คือ ชาวไทยซึ่งเป็นคนท้องถิ่นเดิมในพื้นที่ และชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2400 มีอายุยาวนานกว่า 150 ปี ซึ่งบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด และคติความเชื่อดั้งเดิมให้ลูกหลานได้รับสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนกับวัฒนธรรมไทยอย่างกลมกลืนผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก ซึ่งสินค้าต่าง ๆ ที่ถูกนำมาวางขายนี้พบว่ามักมีการเปลี่ยนแปลงชนิดของสินค้าไปตามยุคสมัย จุดประสงค์หลักก็เพื่อรองรับการมาเยือนของกลุ่มนักท่องเที่ยว สินค้าดั้งเดิมที่ยังคงขายอยู่จนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสินค้าที่ข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น เครื่องอัฐบริขาร ตาลปัตร ขุดปิ่นโต ผ้าอาบน้ำฝน กาดม้น้ำ ขุดสังฆทานต่างๆ เป็นต้น มีร้านขายยาและสมุนไพรโบราณ ทั้งชนิดที่มีการแพ็คห่อบรรจุภัณฑ์อย่างดี เช่น เห็ดหลินจือ กระเจี๊ยบ มะตูม หย้าหนวดแมว กระชายดำ แป้งดินสอพอง และสมุนไพรสดแบบชั่งกิโลขาย เช่น ขมิ้นชัน หัวโพล ว่านชักมดลูก เป็นต้น ปัจจุบันชาวบ้านเลือกขายอาหารตามสั่งหรือขนมหวานมากขึ้นโดยอาหารที่ขายส่วนใหญ่เป็นอาหารจานเดียวที่สามารถรับประทานได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว หรือขนมหวานที่มักเป็นขนมไทย และขนมพื้นบ้านของชุมชนที่ชาวบ้านผลิตและจำหน่ายด้วยตนเอง มีร้านขายของที่ระลึกเพิ่มขึ้น เช่น เสื้อยืดสกรีนชื่อชุมชนตลาดโบราณบางพลี นอกจากนี้ก็ยังมีนอกจากนี้ยังมีร้านขายเครื่องปั้นดินเผา ร้านขายเครื่องจักสาน ร้านขายเครื่องมือทางการเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านขายของเบ็ดเตล็ด ร้านบริการนวดแผนไทย รับผิดชอบ รวมถึงสินค้าอีกมากมายหลายชนิดที่ถูกนำมาวางจำหน่ายในตลาดโบราณบางพลี

ชุมชนตลาดโบราณบางพลีมีประเพณีประจำปีเฉพาะที่มีความสำคัญอย่างมากที่สุดสำหรับชาวชาวบ้านในพื้นที่ 2 ประเพณี คือ ประเพณีงานย้อนรอยตลาดโบราณบางพลี และงานประเพณีรับบัวประเพณีงานย้อนรอยตลาดโบราณบางพลี จะจัดขึ้นช่วงเดือนกันยายนของทุกปี โดยทางเทศบาลตำบลบางพลีร่วมกับชุมชนตลาดโบราณบางพลีจัดให้มีงานย้อนรอยตลาดโบราณบางพลีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา มีจุดมุ่งหมายเพื่อการฟื้นฟูชุมชน

วัฒนธรรมที่ดีของชุมชนและนำไปสู่การดำรงอยู่ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี รวมทั้งการเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน

งานประเพณีรับบัว จัดขึ้นในวันขึ้น 11 ค่ำ ถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ก่อนวันออกพรรษาหนึ่งวันเป็นประจำทุกปี รวมระยะเวลาการจัดงานทั้งหมด 4 วัน ภายในงานจะมีการจัดกิจกรรมทั้งที่วัดบางพลีใหญ่ในและบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอบางพลี ซึ่งชาวบ้านจะพร้อมใจกันไปร่วมงานพร้อมกับการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในวันสุดท้ายของการจัดงานตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ในช่วงเช้าจะมีขบวนเรือแห่หลวงพ่อดำจำลองเพื่อให้ประชาชนได้โยนบัวลงในเรือเป็นการนมัสการหลวงพ่อดำ ซึ่งชาวบ้านชุมชนตลาดโบราณบางพลีใหญ่จะออกมาเฝ้าเรือน้ำบ้านบริเวณคลองสำโรง เพื่อเตรียมดอกบัวไว้รอขบวนเรือหลวงพ่อดำ (นิรมล ขมหวาน, 2556)

โดยประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในการศึกษาครั้งนี้คือแนวทางการส่งเสริมชุมชนตลาดโบราณบางพลีดำเนินการโดยมุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟูและการดำเนินการเชิงอนุรักษ์เป็นหลัก ซึ่งจากนโยบายของหน่วยงานที่รัฐและแผนการดำเนินการท้องถิ่นที่ต้องการผลักดันด้านการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับชุมชนและศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยวให้ดีขึ้นนำมาสู่ความกังวลด้านปัญหาเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่อาจเลือนหายไปตามกาลเวลาได้ ประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะคนในพื้นที่ดังกล่าวได้เล็งเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่อาจจะกำลังสูญหาย และบุคคลรุ่นหลังไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมวิถีชีวิต โดยเป็นผลมาจากช่องว่างทางความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการจัดการสถานที่ชุมชนโบราณให้มีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะต่อยอดแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นอย่างเทศบาลตำบลบางพลีในการศึกษาบทบาทหน้าที่ที่จะส่งเสริมวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ครอบคลุมทุกด้านและมีความยั่งยืน อีกทั้งเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติสืบทอดกันอย่างรู้คุณค่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ของเทศบาลตำบลบางพลีที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการ บทความทางวิชาการ เว็บไซต์สถิติ หนังสือ ตำราเอกสารต่างๆ การศึกษา งานวิจัย รายงานและเอกสารของส่วนราชการ ตลอดจนบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงกรอบแนวคิด ทฤษฎี และบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ข้อมูลบริบทพื้นที่ทั่วไป ประวัติความเป็นมา และสภาพทางภูมิศาสตร์ของเทศบาลตำบลบางพลี และชุมชนตลาดโบราณบางพลี 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับ ชุมชนตลาดโบราณบางพลี และเทศบาลตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน และผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานเทศบาล ประธานกรรมการชุมชน เจ้าของตลาดโบราณบางพลี ปราชญ์ชุมชน และผู้ค้าขาย/ชาวชุมชนตลาดโบราณบางพลี 3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ บทบาทและหน้าที่ของเทศบาลตำบลบางพลีที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวจัย 4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานเทศบาลและชุมชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวจัยมาเผยแพร่ให้ เทศบาลตำบลบางพลี ชุมชนตลาดโบราณบางพลี และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ 5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี ให้มีความยั่งยืน โดยเน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการการเดินทางที่เหมาะสม และ 6) สรุปผลการศึกษาวจัย และข้อเสนอแนะ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเป็นการศึกษาวจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย คือ บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนตลาดโบราณบางพลี โดยเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน การบริหารงานท้องถิ่น การพัฒนาชุมชน และวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้จากการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งหมด 18 คน โดยใช้การเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ตลาดโบราณบางพลี 2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน การบริหารจัดการท้องถิ่นหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน อย่างน้อย 5 ปี 3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย การจัดเวทีประชุมในระดับชาติและนานาชาติ ส่วนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ และการจัดการทางพระพุทธศาสนา โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร/ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ค้าขาย/ชาวชุมชน โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการสร้าง ความร่วมมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี 2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อทราบถึงทิศทางและการพัฒนาแนวคิด กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและบทบาทของเทศบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ในการสร้าง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนร่วมกัน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนามเป็นหลัก ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยตนเอง ตามกรอบที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเอกสาร มาจำแนกจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง สร้างข้อสรุปย่อย และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของเทศบาลตำบลบางพลีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี เพื่อให้เห็น สภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคล

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทของเทศบาลตำบลบางพลีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลีนั้น ได้รับการศึกษาและพบว่า เทศบาลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ ก่อนจะประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ผ่านการระดมความคิดเห็น การขอความร่วมมือ และการปรับปรุงแผนงานตามข้อเรียกร้องต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานของเทศบาลเน้นการใช้ตลาดโบราณบางพลีเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม พร้อมทั้งสร้างรายได้

และชื่อเสียงให้กับชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี ชุมชนแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 150 ปี ก่อร่างสร้างตัวจากการผสมผสานวิถีชีวิตระหว่างคนไทยและคนจีน ทำให้เกิดวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ อาทิ ประเพณีรับบัวอันโด่งดัง การจัดงานย้อนรอยตลาดโบราณ หรือการละเล่นพื้นบ้านอย่างมวยทะเลและการแข่งเรือมาด นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ดึงดูดผู้คนยังประกอบด้วยตลาดโบราณริมคลองสำโรง ซึ่งคงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไม้แบบดั้งเดิม พร้อมร้านค้าที่นำเสนออาหารพื้นเมืองและของที่ระลึก วัดบางพลีใหญ่ใน (วัดหลวงพ่อดำ) ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาและแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่จัดแสดงนิทรรศการเล่าเรื่องราววิถีชีวิตในอดีต แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จึงเป็นแม่เหล็กสำคัญที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของบางพลี

3. แนวทางการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่นักท่องเที่ยวเผชิญอยู่ ควรพิจารณาจัดหารถรับ-ส่งสาธารณะเชื่อมต่อกับสถานีขนส่งหลักในช่วงเทศกาล เพื่อลดปัญหาการโก่งราคาและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด นอกจากนี้ การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในตลาดก็เป็นสิ่งจำเป็น เช่น การเพิ่มจำนวนและปรับปรุงห้องน้ำให้ทันสมัย จัดสรรพื้นที่พักผ่อนให้เพียงพอ รวมถึงการปรับปรุงระบบแสงสว่างและทางเดินให้ปลอดภัยและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ตลาดโบราณบางพลีสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น และคงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าประทับใจได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาบทบาทและหน้าที่ของเทศบาลตำบลบางพลีที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า เทศบาลตำบลบางพลีมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี โดยดำเนินการผ่านการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการประสานงานร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนในพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระดมความคิดเห็น การจัดกิจกรรม และการปรับปรุงแผนงานตามข้อเสนอแนะของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลบางพลีมีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิต อุ่นเรืองโรจน์ (2557) ที่พบว่า การฟื้นฟูและพัฒนาตลาดโบราณบางพลี ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ตลาดโบราณบางพลีสามารถฟื้นตัวและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2552) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางพลีช่วยสร้างความยั่งยืนและส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า วิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลีมีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ โดยชุมชนมีการผสมผสานวัฒนธรรมไทยและจีนอย่างกลมกลืนทำให้เกิดประเพณีและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ประเพณีรับบัว การแห่หลวงพ่อโตทางน้ำ และการละเล่นพื้นบ้านอย่างมวยทะเลและแข่งเรือมาด นอกจากนี้ ตลาดโบราณบางพลียังมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น อาคารไม้เรือนแถวริมคลองสำโรง และร้านค้าที่นำเสนออาหารพื้นเมืองและสินค้าท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนตลาดโบราณบางพลีมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 150 ปี และมีการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัช วงศ์วิสิฐศักดิ์ (2559) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ย่านตลาดน้ำบางพลี ซึ่งพบว่าตลาดโบราณบางพลีมีพัฒนาการที่ดีจากการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน และการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล (2564) ที่พบว่า การอนุรักษ์มรดกท้องถิ่นและการส่งเสริมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ช่วยสร้างจุดดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

3. ผลการศึกษานโยบายการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลีควรมุ่งเน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง โดยเฉพาะการจัดการรถรับ-ส่งเชื่อมต่อกับสถานีขนส่งสาธารณะในช่วงเทศกาล เพื่อลดปัญหาการเดินทางที่ยากลำบาก นอกจากนี้ ควรเพิ่มจำนวนและปรับปรุงห้องน้ำให้ทันสมัย รวมถึงจัดสรรพื้นที่พักผ่อนและปรับปรุงระบบแสงสว่างให้ทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตลาดโบราณบางพลีมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเทศกาล แต่ยังขาดการจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกนิกิตา ธนาโชคพิสิษฐ์ และอลงกรณ์ อรรคแสง (2564) ที่พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพบว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา เงินจันทร์ และคณะ (2567) ที่ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจและความยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ โมเดลพลวัตการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Cultural Dynamic Model) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการที่บูรณาการรากฐานทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและภาวะผู้นำแบบพหุภาคีเข้าด้วยกัน โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่กลไกการขับเคลื่อนแบบฟันเฟืองคู่ขนาน ระหว่างภาครัฐที่ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณกับภาคชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการสืบสานอัตลักษณ์และประเพณี ผ่านพื้นที่กลางคือตลาดและศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมศรัทธา นำไปสู่

สัมฤทธิ์ผลในรูปแบบการอนุรักษ์ที่ปรับตัวได้ กล่าวคือ การธำรงรักษาสเน่ห์และวิถีชีวิตดั้งเดิมให้สมดุลกับการเติมเต็มสิ่งอำนวยความสะดวกสมัยใหม่ เพื่อยกระดับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการเข้าถึงพื้นที่ พร้อมทั้งวางระบบการบำรุงรักษาที่ต่อเนื่อง อันเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในบริบทสังคมร่วมสมัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลพลวัตการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลบางพลีกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี พบว่าเทศบาลตำบลบางพลีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะแกนกลางในการขับเคลื่อนและบริหารจัดการพื้นที่ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผ่านการกำหนดนโยบายและการวางแผนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ตลาดโบราณบางพลีเป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยชุมชนแห่งนี้มีจุดแข็งด้านทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง สืบเนื่องจากประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 150 ปี ที่มีการผสมผสานวิถีชีวิตระหว่างชาวไทยและชาวจีนอย่างกลมกลืน ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งในด้านสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำ อาหารพื้นเมือง และประเพณีสำคัญอย่างประเพณีรับบัวและการนมัสการหลวงพ่อดำ วัดบางพลีใหญ่ใน ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาและเป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์และยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะการบริหารจัดการระบบขนส่งสาธารณะเชื่อมต่อในช่วงเทศกาลและการปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในตลาด เช่น ห้องน้ำ ระบบแสงสว่าง และพื้นที่พักผ่อน ให้มีความทันสมัยและปลอดภัย ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในรูปแบบโมเดลพลวัตการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Cultural Dynamic

Model) ที่เน้นการทำงานสอดประสานกันดังพื้นเพเพื่อระหว่างการสนับสนุนจากภาครัฐและการลงมือทำของชุมชน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมกับการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่ หรือการอนุรักษ์ที่ปรับตัวได้ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บทบาทของเทศบาลตำบลบางพลีมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะแกนกลางการบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระดมความคิดเห็นไปจนถึงการปฏิบัติการ และใช้ตลาดโบราณเป็นศูนย์กลางในการสร้างรายได้และอนุรักษ์วัฒนธรรม คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ เทศบาลตำบลบางพลีควรยกระดับกระบวนการมีส่วนร่วมให้เป็นกลไกถาวร เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาตลาดโบราณ (กรอ.ท้องถิ่น) เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องไม่ยึดติดกับวาระของผู้บริหาร และควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่บูรณาการแผนงานของเทศบาลเข้ากับวิถีชีวิตชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐและชุมชนให้ยั่งยืน

1.2 ชุมชนตลาดโบราณบางพลีมีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจากการผสมผสานวิถีชีวิตไทย-จีน ประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 150 ปี และมีจุดขายสำคัญคือสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำ อาหารพื้นเมือง และประเพณีรับบัว ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ คือ หน่วยงานด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวควรส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม จากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ โดยการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์เข้ากับร้านค้าและอาหารพื้นเมือง การจัดทำปฏิทินกิจกรรม วัฒนธรรมตลอดทั้งปีนอกเหนือจากงานประเพณีหลัก และสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสถาปัตยกรรมเก่าแก่ให้คงสภาพความดั้งเดิมไว้มากที่สุด

1.3 แนวทางการพัฒนาที่จำเป็นเร่งด่วนคือการอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่ โดยเฉพาะปัญหาการจราจรและรถรับ-ส่งในช่วงเทศกาล รวมถึงความจำเป็นในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ระบบแสงสว่าง และทางเดินให้มีความปลอดภัยและเพียงพอ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ คือ เทศบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงสาธารณูปโภคให้รองรับแนวคิดอารยสถาปัตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ และควรวางระบบการจัดการจราจรแบบบูรณาการร่วมกับขนส่งจังหวัด โดยการจัดหารถ Shuttle Bus รับ-ส่งจากจุดจอดรถหลักหรือสถานีขนส่งเข้าสู่ตัวตลาด ในช่วงเทศกาล เพื่อลดความแออัดและป้องกันการเอาเปรียบด้านราคาค่าโดยสาร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการให้บริการและการจัดการของเทศบาลตำบลบางพลี เพื่อนำตัวเลขทางสถิติมาสนับสนุนผลการศึกษาเชิงคุณภาพให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างรูปแบบการจัดการของตลาดโบราณบางพลีกับตลาดน้ำหรือชุมชนเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงแห่งอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำอัมพวา หรือ ตลาดสามชุก เพื่อถอดบทเรียน (Best Practices) และนำจุดเด่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดดิจิทัล หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เทศบาลและชุมชนสามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารและเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนกณิศ ธนาโชคพิสิษฐ์ และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2564). รายงานการวิจัยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะกรรมการประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดเบญจบุรพาสุวรรณภูมิ. (2546). โครงการพัฒนาและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงรุกกลุ่มเบญจบุรพาสุวรรณภูมิ. ฉะเชิงเทรา: คณะทำงานประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดเบญจบุรพาสุวรรณภูมิ.
- จิระเดช วงศ์วิสิฐศักดิ์. (2559). พัฒนาการของพื้นที่ย่านตลาดน้ำบางพลี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจนจิรา เงินจันทร์, ปัญจมาพร ตำนานวัน, สิริกาญจน์ ทวีพิธานนท์, และ สุวรรณ เขียวภักดี. (2567). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททุนทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาตุน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 6(2), 1–17.
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2547). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาปกรณ์ ทองคำนุช. (2552). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำ: กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิรมล ขมหวาน. (2556). การเพิ่มศักยภาพการพัฒนาชุมชนผ่านการศึกษาลักษณะของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิต อุ้นเรืองโรจน์. (2557). โครงการฟื้นฟูและพัฒนาตลาดโบราณบางพลี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พจนา บุญคุ้ม. (2550). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ. (2547). สรุปสำหรับผู้บริหาร: ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ: สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ.
- สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล. (2564). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร